The Greek Review of Social Research

Vol 39 (1980)

39-40

Η στρατηγική των νέων πόλεων στη Γαλλία

Πάνος Σταθακόπουλος

doi: [10.12681/grsr.550](https://doi.org/10.12681/grsr.550)

Copyright © 1980, Πάνος Σταθακόπουλος

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Σταθακόπουλος Π. (1980). Η στρατηγική των νέων πόλεων στη Γαλλία. *The Greek Review of Social Research*, 39, 255-266. <https://doi.org/10.12681/grsr.550>

ή στρατηγική τών νέων πόλεων στή Γαλλία

του
Πάνου Σταθακόπουλου

Ἀρχιτέκτονα-Πολεοδόμου

Όταν ἀκοῦμε ἡ λέμε «νέες πόλεις», περιμένουμε νά ἀκούσουμε κάτι καινούργιο. Κάνοντας ὁμως μιά ἱστορική ἀνασκόπηση, κυρίως στήν εὐρωπαϊκή ἱστορία, βλέπουμε ὅτι ὅλες αὐτές οἱ «ἐννοιες» καθώς καί οἱ «ἐφαρμογές» δέν εἶναι κάτι «νέο», ἀλλά συνέχεια τών παλιών σκέψεων μέ διαφορετικότερους τρόπους σύνθεσης καί ἐφαρμογῆς.

Ἀπό τόν Μεσαίωνα ἤδη ὑπῆρχαν «νέες πόλεις» στή Γαλλία. Κατά τόν 14ο καί 15ο αἰώνα, ὀρισμένοι βασιλεῖς δημιούργησαν τίς λεγόμενες ἐπαύλεις «bastides» γιά τήν πυκνοκατοίκηση τών ἀπεραντῶν λεηλατημένων ἐπαρχιῶν. Οἱ ἐπαύλεις αὐτές εἶχαν πολιτική καί φορολογική οἰκονομία ἐξαρτημένη ἀπό τίς αὐλές τών βασιλέων, καί μιά ἰδιαίτερη ἀλλά θαυμαστή ἀρχιτεκτονική.

Κατά τόν 14ο καί 15ο αἰώνα, παρατηροῦμε τή δημιουργία παραμεθορίων καί παραθαλασσίων περιοχών. Πόλεις κυρίως στρατιωτικές (δημιουργός τους εἶναι ἕνας μεγάλος τῆς ὀχυρωματικῆς: ὁ Γάλλος Vauban).

Αὐτά ὁμως, ὅπως καί οἱ οὐτοπιστικές κατασκευές τών Ledoux, Fourrié, Boullée, Laqueux, Godin, δέν μᾶς ἐπιτρέπουν νά μιλάμε ἀποκλειστικά γιά τή δημιουργία νέων πόλεων, μέ τήν ἐννοια ἐνός ὁλοκληρωμένου συνόλου. Ἀντίθετα, ἡ μόνη ἐντυπωσιακή κατασκευή εἶναι αὐτή τῆς Πετρούπολης (Petrograd) τό 1703. Μέχρι 8.000 ἐργάτες συμμετείχαν στήν προσπάθεια ἀνανέωσης τῆς πόλεως πού τελείωσε τό 1763. Ἐδῶ ἐγινε καί ὁ πρῶτος Διεθνῆς Διαγωνισμός Ἀρχιτεκτονικῆς καθώς καί συμμετοχή τοῦ λαοῦ στά σχέδια καί κριτικές.

Ἐκτός ὁμως ἀπό αὐτά τά παραδείγματα, ἡ δημιουργία τών νέων πόλεων ἄρχισε στήν Ἀγγλία, ἡ ὁποία ἦταν ἡ πρώτη «βιομηχανική χώρα» καί ἡ πρώτη στήν πολεοδομική ἐπανάσταση καθώς καί στίς κοινωνικο-οικονομικές μεταρρυθμίσεις.

- Τό 1937 συγκροτήθηκε ἡ ἐπιτροπή Barlow: ἡ Κυβέρνηση ἀναθέτει σέ εἰδικούς τήν ἀποστολή ἐθνικῆς χωροταξίας τῆς χώρας.
- Τό 1944 τό σχέδιο Abercrombie προτείνει ραδιοκεντρική ἀνανέωση τοῦ Λονδίνου.
- Τό 1946 τρεῖς γενιές νέων πόλεων θά ὑπάρξουν («New towns»).
- 1946-50: Ἐξί νέες πόλεις δημιουργοῦνται στήν ὑπόλοιπη Ἀγγλία Basildon-Grawlen, κτλ., ἐνῶ στή Γαλλία κατά τό ἴδιο διάστημα, κυρίως γύρω ἀπό τό Παρίσι, ἀρχίζουν νά παρουσιάζονται οἱ πρῶτες μεγάλες λαϊκές κατοικίες (grands ensembles) ἡ τά μέγάλα ἀστικά συγκροτήματα τύπου Sarcelles.
- 1955-56: πόλεις πῶς σημαντικές καί αὐτόνομες ἐμφανίζονται, μεταξύ τών ὁποίων οἱ Gumbernauld and Runcorn.

- Καί μετά τό 1960 μιά νέα σειρά «νέων πόλεων» ἔρχεται στό φῶς (Keynes and Telford).

Ἐκτός ὁμως ἀπό τίς ἀγγλικές νέες πόλεις, ἔχουμε μιά ὁλόκληρη σειρά δημιουργίας νέων πόλεων ἀνά τόν κόσμο. Στή Γαλλία, ἔχουμε πέντε στήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ καί τέσσερες στήν ἐπαρχία στό ἐπίπεδο τῆς Keynes and Telford N.T.,¹ μέ 200.000-400.000 κατοίκους, πόλεις πού δημιουργήθηκαν:

- γιά νά προσφέρουν καλύτερη ζωή στούς κατοίκους, καί
- γιά νά δεχθοῦν τά ἀπαραίτητα πλαίσια παραγωγῆς καί ἐξυπηρέτησης γιά καλύτερη καί ἀνετη παραγωγή.

Καταβλήθηκε δηλαδή προσπάθεια γιά τήν ἐπιτυχία «κανονικῆς ἰσορροπίας».

- Ἴσορροπία ἀνάμεσα στούς κατοίκους καί τίς λειτουργίες. Πληθυσμός καί ἀριθμός ἀπασχολήσεων.
- Ἴσορροπία ἀνάμεσα στίς κοινωνικές τάξεις, πού ὑπολογίστηκε ἀπό τήν ἀναλογία τῶν διαφόρων τύπων ἀπασχόλησης τῶν κατοίκων σέ σχέση μέ τήν ἀναλογία ἰδίων τύπων στή Γαλλία καί τήν περιοχή.

Στόχος τῆς «κοινωνικῆς ἰσορροπίας» εἶναι, καί ἦταν, ἡ αὐξηση τῆς κατανόησης ἀνάμεσα στίς κοινωνικές τάξεις, πού θά προκύψει ἀπό τήν καθημερινή ἐπαφή.

Πόλεις ἐντοπισμένες σέ ἀστικές περιοχές

Οἱ νέες πόλεις δημιουργήθηκαν κοντά στά παλιά ἀστικά κέντρα, μέ σκοπό τήν ἀνανέωση καί ἀναδιοργάνωση τῶν προαστίων. Δέν εἶναι πόλεις αὐτόνομες οὔτε δορυφορικές, ἀλλά περιφερειακές, προσαρμοσμένες σέ μιά μεγάλη μητροπολιτική περιφέρεια. Ἡ προσφορά ἀπασχόλησης καλύπτεται μέσα στό πλαίσιο τῆς περιφερειακῆς ἀνάπτυξης.

Ἐάν ἡ ἰσορροπία μεταξύ τοῦ ἀριθμοῦ ἀπασχόλησης καί τοῦ ἐργατικοῦ δυναμικοῦ τῆς περιοχῆς εἶναι ἀπαραίτητη, αὐτό δέν σημαίνει ὅτι καί οἱ κάτοικοι τῶν νέων πόλεων ὀφείλουν ἀπαραίτητα νά ἐργάζονται ἐπὶ τοῦπου, ὅπως ἔγινε μέ τίς ἀγγλικές new towns.

Αὐτή ἡ ἐλευθερία ἐκλογῆς ἦταν μιά ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιά τοὺς μελετητές καί κατασκευαστές τοῦ ἔθνικοῦ κατευθυντηρίου σχεδίου τῆς περιοχῆς τοῦ Παρισιοῦ, τό ὁποῖο καί συνετέλεσε στή δημιουργία τῶν νέων πόλεων.

Ἡ ἀγγλική πρόθεση ἦταν νά ἀπελευθερώσει καί νά ἀνακουφίσει τό Λονδίνο κατασκευάζοντας τίς νέες πόλεις μακριά ἀπό τά ὁδικά δίκτυα καί παραχωρώντας κατοικία μόνον σ' αὐτούς πού εἶχαν ἤδη μιά ἀπασχόληση στό χώρο ἐκεῖνο. Ἡ ἰδέα αὐτή εἶχε κατηγορηματικά ἀπορριφθεῖ στήν περίπτωση νέων πόλεων στή Γαλλία. Ἡ ἐφαρμογή τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς

προϋποθέτει τέλεια συγκοινωνιακά δίκτυα μεταξύ τῆς νέας πόλης καί ὅλης τῆς περιοχῆς-περιφέρειας. Προϋποθέτει ἀκόμη ὅτι οἱ πόλεις αὐτές δέν βρίσκονται πολύ μακριά ἀπό τίς γύρω ἀστικές πόλεις: Τελικά, ἀποδείχτηκε ὅτι εἶναι ἡ φυσικά ἀπομακρυσμένες ἡ ἀποτελοῦν ἐπέκταση τῶν μεγάλων ἀστικῶν συγκεντρώσεων. Ἡ θέση τοὺς ἔγινε καί γίνεται ἀντικείμενο κριτικῆς μέ τή δικαιολογία ὅτι ὄχι μόνον δέν ἐννοοῦν τήν ἀποκέντρωση, ἀλλά ἀντιθέτως τήν δημιουργοῦν, ἰδιαίτερως οἱ νέες πόλεις γύρω ἀπό τό Παρίσι. Πάντως, αὐτή ἡ πολιτική ἦταν ἀρκετά ρεαλιστική, μακριά βέβαια ἀπό τό πνεῦμα τῶν πολεοδομίων..., ὑπαγορεύτηκε ὁμως ἀπό τά αὐθαίρετα ρεύματα τῆς πολεοδομίας. Ὡς αὐτός νά ἦταν ὁ λόγος, ἀλλά ἡ σκέψη ἦταν πολιτική καί οἰκονομική.

Εἶναι ἀδιανόητο, σέ μιά οἰκονομικά ἐλευθερή κοινωνία, νά προσελκυσθοῦν οἱ ἰδιωτικοί φορεῖς ἐπένδυσης κατοικιῶν (καί μόνο λαϊκῶν κατοικιῶν), ἀπασχολήσεις δευτερογενοῦς καί τριτογενοῦς τομέα, δηλαδή πολεοδομία διαφοροποιούμενη μέσα σέ μιά πλαστή ἐπιχείρηση, μακριά ἀπό τά φυσικά ρεύματα τῶν ὑπαρχόντων ἀστικῶν γύρω κέντρων.

Εἶναι ἐπίσης ἐνδεχόμενο τά νέα ἐμπορικά κέντρα, εἰδικά σέ πρώτη φάση, νά μὴν εἶναι σέ θέση νά ἀνταγωνισθοῦν τά παλιά. Δέν εἶναι σωστό νά δημιουργηθοῦν πόλεις «αὐταρχικές», κλειστές στὸν ἑαυτοῦ τους, σέ μιά ἐποχή, ὅπου ἡ κινητικότητα εἶναι σῆμα προόδου ἢ ὅπου τά μεταφορικά μέσα, ἐκμηδενίζοντας τίς ἀποστάσεις, συντελοῦν στό νά μεγαλώσει ἡ ἀκτίνα ἐπιρροῆς τῆς πόλης, δηλαδή νά γίνει μεγαλύτερη ἡ ἐξάπλωση τῆς περιφέρειάς της ἢ τῆς ἀστικῆς συγκεντρώσεως.

Πρόκειται γιά κάποιον γάμο μέ τήν αὐθόρμητη πολεοδομία, πού μπορούμε νά τήν κατευθύνουμε συγχρόνως ἢ, μέ ἄλλα λόγια, νά τοποθετηθοῦμε ἡθελήμενα μέσα στό ρεῦμα, ἀλλά ἀρκετά μακριά ἀπό τήν πηγὴ του, ὥστε νά ἔχει χάσει τὴν κατευθυντική του δύναμη, κ' ἀρκετά κοντά, ὥστε, ἐλέγχοντάς το, θέτοντάς το σέ ροή, νά εἶναι δυνατό νά προκαλέσουμε τὴ γένεση ἑνὸς νέου δυναμικοῦ πού, μακροπρόθεσμα, θά συμβάλει αὐθόρμητως στὴν ἐπαναἰσορροπία τῆς ἀστικῆς περιοχῆς».

Ἰσορροπημένες πόλεις

Ἡ ἐλευθερία τῆς ἀπασχόλησης ἐξαρτᾶται πρῶτα ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὴ δυνατότητα πού ὑπάρχει νά βρεῖ κανεὶς δουλειά στὴν πόλιν ἢ στὴν περιοχή πού κατοικεῖ. Ἡ δυνατότητα ἰσορροπίας μεταξύ προσφοράς ἐργασίας καί ἀριθμοῦ κατοικούντων εἶναι κυρίως μιά ἀρχὴ στὴ δημιουργία τῶν νέων πόλεων. Ὁ ἀντικειμενικός σκοπὸς εἶναι νά ἐπιτευχθεῖ σέ κάθε πόλιν ἕνας συντελεστὴς ἐργασίας γύρω στό 80%, μιά «αὐτάρκεια», δηλαδή ἰσορροπία μεταξύ κατοίκων καί λειτουργιῶν (πληθυσμός καί ἀπασχόληση).

1. N.T.: New Towns.

Σκοπός δεν είναι μόνο να προσφερθεί βιομηχανική απασχόληση αλλά όλη ή σειρά των ασχολιών, και ιδίως στον τριτογενή τομέα. Σε κάθε νέα πόλη έχει χωροθετηθεί μία βιομηχανική ζώνη και πουλιέται μαζί με τα οικόπεδα κατασκευής κατοικιών. Οι βαρείες βιομηχανίες, οι οποίες μολύνουν την ατμόσφαιρα, εγκαθίστανται στην περιφέρεια, μακριά από τις νέες πόλεις, ενώ οι ελαφρές είναι κοντά στις κατοικίες.

Σχετικά με την πολιτική των γραφείων, τα απλά γραφεία είναι διασκορπισμένα στο κέντρο των πόλεων και τα «πάρκα απασχόλησης» στην περιφέρεια, προσαρμογή στην αμερικανική ιδέα «business park».² Τα πάρκα αυτά αποτελούν μία νέα καινοτομία και συναντούν τεράστια επιτυχία (αύξηση) μέσα στις νέες πόλεις. Η δημιουργία των πάρκων είναι μία επιτυχημένη προσπάθεια που καμία άλλη χώρα δεν επιχειρήσει ακόμα, και ίσως είναι το πιο βασικό στοιχείο του γαλλικού πειράματος.

Η επιτυχία του εξαρτάται από μία πολιτική ένθαρρυντική που καταπολεμά τη συνηθισμένη ιδέα να δημιουργούνται τα γραφεία στην καρδιά των παλιών αστικών πόλεων.

Εκτός από αυτά τα μέτρα, χαρακτηριστικό είναι ή πρωμοδότηση και οι διευκολύνσεις που παρέχονται στις βιομηχανίες για να εγκατασταθούν στις νέες πόλεις. Με το νόμο του 1960, για κάθε βιομηχανική εγκατάσταση μεγαλύτερη από 1500 μ² ή για γραφεία μεγαλύτερα από 1000 μ², πρέπει να ζητείται ή έγκριση της επιτροπής αποκέντρωσης· αυτό βέβαια ισχύει για το Παρίσι.

Όλα αυτά τα μέτρα θα πάσουν να ισχύουν όταν οι νέες πόλεις θα είναι αρκετά προχωρημένες, ώστε να εμπνέουν εμπιστοσύνη στους επενδυτές, και θα έχουν πιά τελειοποιήσει τον εξοπλισμό υποδομής και τον επιχειρησιακό εξοπλισμό, τηλέφωνο, τэлеξ κτλ.

Πάντως, μέχρι σήμερα οι προβλέψεις του VI πλάνου δεν έχουν υλοποιηθεί, κυρίως για τις νέες πόλεις στην περιοχή Παρισιού, και πιο αποκλειστικά στον τριτογενή τομέα.

άνάλυση της νομικο-οικονομικο-πολιτικο-θεσμικής διαδικασίας

α) Οι πέντε νέες πόλεις στην περιοχή του Παρισιού (II de France)

Η περιοχή II de France, περιοχή του Παρισιού, αποτελείται από τρεις επαρχίες της «μικρής κορώνας» (petite couronne) και τέσσερες επαρχίες της «μεγάλης

κορώνας». Από τα αποτελέσματα των τριών τελευταίων δημογραφικών απογραφών βλέπουμε ότι:

Οι γύρω περιοχές αυξάνουν δημογραφικά, ενώ το Παρίσι συνεχώς ελαττώνεται.

	1962	1968	1975
Paris	2.790.000	2.590.000	2.299.000
II de France	8.460.000	9.250.000	9.878.000

Συνολικά, το Παρίσι, σέ δεκατρία χρόνια, θά έχει χάσει 500.000 κατοίκους, ενώ ή II de France αυξάνεται σέ σημείο, που νά περιέχει στό 1/50 τής επιφάνειας τό 1/5 του πληθυσμού τής Γαλλίας. Η προσπάθεια νά σταματήσει ή αύξηση του πληθυσμού στην περιοχή του Παρισιού με τό PADOC³ στή δεκαετία του 1950, απέτυχε. Όμως, μία καινούργια στρατηγική χαράχτηκε με τό κατευθυντήριο σχέδιο χωροταξίας και πολεοδομίας (SDAU), τό 1965. Πρόκειται για μία ιδέα συντη: νά μεθοδευτεί ή αύξηση του Παρισιού, και συγχρόνως νά αναδιοργανωθεί. Ο κύριος άξονας φυσικής αύξησης είναι ό Σηκουάνας.

Η τακτική του SDAU καθόρισε δύο άξονες δευτερεύοντες τής πολεοδομικής αυτής επιχείρησης παράλληλα, ενώ συγχρόνως τους τοποθέτησε εκατέρωθεν του άξονα αύξησης: la vallée de la Marne et la vallée de la Seine (Η κοιλάδα του Μάρνη και ή κοιλάδα του Σηκουάνα).

Ένας άξονας από τό Βορρά, περνώντας από Meaux, Doisy-le-Grand, La Lisiere de Roissy-en-France, La Vallée de Montmerency, Pontoise, θά δεχθεί τήν εγκατάσταση των καινούργιων πόλεων Cergy-Pontoise στό Βορρά, δυτικά του Παρισιού, και Marne-la Vallée στό Βορρά, ανατολικά. Ένας άλλος από τό Νότο, περνώντας από Mellin Evry-Palaiseau, Trappes, Mantes, θά δεχθεί τήν εγκατάσταση των καινούργιων πόλεων Melun-Senart, νοτιο-ανατολικά, Evry, κατά μήκος του αυτοκινητόδρομου του Νότου, Saint-Quentin-en-Iveline, νοτιο-δυτικά, κοντά στις Βερσαλλίες. Έτσι, ή περιοχή του Παρισιού θά γίνει πραγματικά πολυκεντρική και θά αναδιοργανωθεί γύρω από τις πόλεις και τά πέντε κέντρα των νέων πόλεων.

Η DATAR⁴ όνόμαζε τις πόλεις αυτές πόλεις-σηρίγματος και ισορροπίας, γιατί σ' αυτές θά γίνει τό πρώτο βήμα αποκέντρωσης προς τις μεγάλες επαρχιακές μητροπόλεις.

Έτσι, τό SDAU όλης τής περιοχής Παρισίων μετατράπηκε σέ SDAU τής περιοχής II de France, στις 28 Μαΐου 1969, και όνομάστηκε SDAURIF.⁵ Αυτό τό SDAURIF επανεξετάστηκε στό σύνολό του από τό

3. PADOC: Σχέδιο χωροταξίας και γενικής οργάνωσης της περιοχής Παρισιού.

4. DATAR: Η ανώτατη, μετά τον πρωθυπουργό, αρχή, που διευθύνει ή άποφασίζει για τό έθνικό κατευθυντήριο σχέδιο.

5. SDAURIF: Κατευθυντήριο σχέδιο χωροταξίας και πολεοδομίας τής περιοχής II de France.

2. Business Park = Centres d'Affaires: Ένα μεγάλο έμπορικό κέντρο, με γραφεία, ιδιωτικά και δημόσια, με κίνητρα ψαγαγωγίας και πολιτιστικά, που όλα μαζί συνθέτουν μία έννοια σαν τή δική μας τήν άγορά (forum) και βρίσκονται στην καρδιά του κέντρου αυτού.

1974, για να γίνει τελειωτικά αποδεκτό την 1η Ιουλίου 1976. Η προτεραιότητα στις πέντε καινούργιες πόλεις παρέμεινε, προστέθηκαν όμως καινούργια στοιχεία. Παραμένει η πολιτική για δημιουργία φυσικών περιοχών ισορροπίας, καθώς και χωροταξία γεωργικών περιοχών μέσα στην περιοχή Il de France. Προβλέπεται επίσης δημιουργία χώρων αναψυχής και ψυχαγωγίας. Η χωροταξική αυτή ιδέα (ZNE)⁶ ολοκληρώνει την πρωταρχική ιδέα του Lewis Mumford για την «κυριαρχία του πράσινου». Τροποποιήσεις στο SDAU έγιναν και για τη βελτίωση του κυκλοφοριακού συστήματος. Προοδευτικά, δίνεται προτεραιότητα στο αστικό συγκοινωνιακό μέσο, κυρίως, στις καινούργιες πόλεις.

Οι συνεχείς αναθεωρήσεις του SDAU δέν είναι άσχετες με την κρατική διοικητική τροποποίηση, με το καταστατικό του Παρισιού και της περιοχής. Δεν υπάρχουν πιά δύο νομάρχες, Παρισιού και περιοχής, αλλά ένας για όλη την περιοχή, καθώς και ένας δήμαρχος για την πρωτεύουσα, για πρώτη φορά μετά από 100 χρόνια (J. Chirac), που θα ελέγχει τη δύναμη του Παρισιού. Είναι μία γραφειοκρατική διοίκηση με 35.000 ανθρώπους και ένας προϋπολογισμός 7 1/2 δισεκατομμυρίων φράγκων περίπου. Το συμβούλιο του Παρισιού διαθέτει 109 δημοτικές συμβουλίες εξαιτούς θητείας. Το Διοικητικό συμβούλιο της περιοχής επαρχίας του Παρισιού αντικαταστάθηκε από το Γενικό Συμβούλιο.

Οι πέντε νέες πόλεις της περιοχής Παρισιού έχουν ορισμένα κοινά χαρακτηριστικά:

Οφείλουν να δεχθούν ή να καθεμάει περίπου 380-400.000 κατοίκους από τώρα έως το 2.000 και έχουν πολεοδομική περίμετρο από 7.000-15.000 εκτάρια (μέσος όρος).

Γιά να μπορέσουν να αποκεντρωθούν οι βιομηχανίες, χωρίς να απομακρυνθούν πολύ από την πρωτεύουσα, ή απόστασή τους από το Παρίσι είναι 10-35 χλμ.

Οι καρδιές των καινούργιων πόλεων περιέχουν κυρίως εξοπλισμό διοικητικό, καθώς και έμπορικά κέντρα με άκτινα δράσης στη γύρω περιοχή, για να εξυπηρετούν 30-50.000 κατοίκους, κυρίως για τις παλιές συνοικίες που δημιουργήθηκαν από τα grands ensembles.⁷

Εξέχουσα θέση κατέχουν τα φυσικά δάση που είναι ZNE (δάση, λίμνες, αγροτικές περιοχές) στο έσω-τετικό των πόλεων αυτών.

Η κυκλοφορία είναι βασισμένη στο διαχωρισμό του δικτύου κυκλοφορίας λεωφορείων, πεζών και ποδηλατιστών. Στο θέμα της εργασίας, τα 8/10 των ατόμων πρέπει να βρίσκουν δουλειά επί τόπου, αποφεύγοντας τις μεγάλες μετακινήσεις.

6. ZNE: Έθνικές περιοχές φυσικής ισορροπίας.

7. Grands Ensembles: Μεγάλα οικοδομικά συγκροτήματα (κυρίως κατοικιών).

Τό 1977, μία σημαντική καθυστέρηση σημειώθηκε με την οικονομική κρίση, έχοντας σάν συνέπεια τη μη δημιουργία καινούργιων λειτουργικών θέσεων. Όμως, η διαφοροποίηση των λειτουργιών πρώτου, δεύτερου και τρίτου τομέα, τέθηκε σε εφαρμογή από το Etablissement Public (Δημόσιος Όργανισμός).

Αυτές οι πόλεις άρχισαν να εμφανίζουν τώρα μία σχετική κοινωνική λειτουργία και συγχρόνως κρατική, παρουσιάζοντας ορισμένα θετικά στοιχεία στο επίπεδο του κοινωνικού εξοπλισμού, αν και οι μεγάλοι οίκοι υφίστανται έδω και 25 χρόνια.

Οι νέες πόλεις στην επαρχία

Τό 1966, καταρτίστηκαν οι οργανισμοί μελετών των μεγάλων πόλεων OREAM⁸ (Organisation d'Etudes d'Aires Métropolitaines), που προορισμό είχαν να συμβάλουν στην αποκέντρωση αυτών των πόλεων. Υπόκεινται στη δικαιοδοσία του κάθε νομάρχη της περιοχής αυτής και λειτουργούν με κονδύλια χορηγούμενα από το κράτος. Ο κύριος ρόλος τους καθορίζεται από το SDAU, σε τοπική κλίμακα.

Χωροταξική όργάνωση και οργανισμός διαχείρισεως

Γιά να κατανοήσουμε τό δυαδισμό των κρατικών δυνάμεων των καινούργιων γαλλικών πόλεων, θά ήταν προτιμότερο ν' άρχισουμε από τις άγγλικές περιπτώσεις με τό σύστημα «Development Corporation» (άνώνυμες εταιρείες). Στην Άγγλία, αυτή ή δομή είναι ό υπεύθυνος και ό μοναδικός οργανισμός χωροταξίας και πολεοδομίας (άγορά γής, μελέτη, επίβλεψη και κατασκευή, κατά 90% περίπου).

Δέν λειτουργούν μία σούπερ-Δημαρχία, όπως στη Γαλλία, αλλά προτιμούν ή έργασία να είναι ανεξάρτητη από τη συνύπαρξη με τις υπόλοιπες κοινοτικές και δημοτικές άρχες. Η λύση, στη Γαλλία, εξ αίτίας της κλίμακας της επιχείρησης, ήταν ό καταρτισμός ενός δημόσιου οργανισμού χωροταξίας και συγχρόνως μία καινούργια νομικο-πολιτική όντότητα. Ο χωροταξικός όργανισμός στην άρχή είναι μία δομή δύσκολη, και αποτελείται από την άποστολή χωροταξικών μελετών (MEA:⁹ Mission d'Etudes et Aménagement) και έναν όργανισμό κτηματολογίας (Etablissement Foncier).¹⁰

Στην άρχή της μελέτης μιας καινούργιας πόλης υπάρχει μία μικρή ομάδα από 20-60 άτομα. Η MEA τά χωρίζει σε 4 ομάδες έργασίας: διοικητικού, προγραμματισμού, ύποδομής και πολεοδομίας. Έκτός αυτού, ό όργανισμός κτηματολογίας (άγορά, άποζημιώσεις, οικόπεδα) καταρτίζεται ή από τό γραφείο κτημα-

8. OREAM: Όργάνωση ανάπτυξης μητροπολιτικών περιοχών.

9. MEA: Άποστολή χωροταξικών μελετών.

10. Etablissement Foncier: Όργανισμός κτηματολογίας.

τολογία της περιοχής Παρισιού (AFTRP) ή από τον κάθε Δημόσιο οργανισμό (Etablissement Public) ή από την DDE.¹¹

Η απόκτηση των οικοπέδων προϋποθέτει πολλές ενέργειες: Η AFTRP απέκτησε 20.000 εκτάρια σε 6 χρόνια από τα οποία 8.600 προορίζονταν για τις καινούργιες πόλεις. Στη συνέχεια η MEA αντικαταστάθηκε από μία μόνο δομή (EPA: Etablissement Public d'Aménagement) που συνεχίζει τις μελέτες, αγοράζει οικόπεδα με τη διαδικασία απαλλοτρίωσης (σύστημα ZAD) χωρίς να επιδιώκει την κερδοσκοπία.

1η φάση: MEA Organisme Foncier

2η φάση: EPA

Η εξέλιξη της ομάδας χωροταξίας

Η διαμόρφωση της EPA¹² άρχισε το 1969-70 σε διάφορες καινούργιες πόλεις. Κυρίως, το προσωπικό της MEA αποσπάται από την EPA και συμπληρώνεται, διότι η EPA είναι μία δομή περισσότερο πολύπλοκη, που οδηγεί σε αίσιο τέλος τη συγκρότηση μίας καινούργιας πόλης 300.000 ατόμων. Η EPA δεν κατασκευάζει κατοικίες, αλλά συνάπτει συμβάσεις με φορείς χρηματοδότησης, κρατικούς και ιδιωτικούς. Ο κάθε συμβαλλόμενος είναι υποχρεωμένος να εκτελέσει τους όρους της συμφωνίας: η μέν EPA εϋθύνεται για τον εξοπλισμό των πόλεων, και κυρίως την υποδομή, ο δέ χρηματοδότης οφείλει να σεβαστεί την ανειλημμένη υποχρέωση και τις κάθε είδους δυσκολίες, όπως καθορίζονται από τον δημόσιο οργανισμό, ο οποίος είναι ο συντονιστής του έργου.

Η EPA είναι υπεύθυνη για την άκριβη και τέλεια αποπεράτωση της καινούργιας πόλης.

Εξετάζοντας το θέμα από νομικο-πολιτικής απόψεως, η καινούργια πόλη είναι μία πρόκληση, γιατί βρίσκεται σε μία περιοχή που ανήκει σε 10-20 κοινότητες. Αυτή η αναπροσαρμογή του χώρου διπλαισιάζεται από μία χρηματική αναπροσαρμογή: Οι κοινότητες δεν μπορούν να άντεξεξέλθουν στα συμπληρωματικά κονδύλια (έξοδα) για την κατασκευή του εξοπλισμού της καινούργιας πόλης: Έτσι, συμπυκνώνονται, αλλά οι νομικές παραδοσιακές φόρμουλες δεν είναι αρκετές.

Αυτές οι φόρμουλες της συσπείρωσης που χρησιμοποιούνται μέχρι σήμερα είναι το SIVOM¹³ (Le syndicat intercommunal à vocation multiple). Η άστική περιοχή και η άστική κοινότητα χρησιμοποιήθηκαν από τις κοινότητες που θέλουν να συνεργαστούν σε ορισμένους τομείς, όπως στην κατασκευή δρόμων, σε έργα υποδομής και στην άστική συσσώρευση των κοινοτήτων.

Η φόρμουλα του SIVOM χρησιμοποιήθηκε στο Cergy-Pontoise, Evry και κυρίως στο Saint Quentin, αλλά για μικρό χρονικό διάστημα. Τα παραπάνω διέπονται από το νόμο του Boscher.

Ο νόμος Boscher (10 Ιουλίου 1970) θεσπίστηκε για να διευκολύνεται η άστική συσσώρευση. Προσφέρει στις κοινότητες, που βρίσκονται στην περίμετρο των καινούργιων πόλεων, τρεις δυνατότητες.

1. L' Ensemble Urbain (Τό άστικό σύνολο)

Οι κοινότητες ζητούν παμψηφεί το έδαφος, που συμπίπτει με την περίμετρο των ΝΠ,¹⁴ να μπορεί να ανήκει στην περίμετρο της καινούργιας πόλης. Το συμβούλιο του άστικού συνόλου (EU) περιλαμβάνει 5 εκπροσώπους των κοινοτήτων και 4 του γενικού συμβουλίου της Νομαρχίας (Conseil Général du Département): περίπτωση Vaudreuil.

2. La Communauté Urbaine (Η άστική κοινότητα)

Οι άρμοδιότητες των άστικών κοινοτήτων δεν περιορίζονται μόνο μέσα στην περίμετρο της πολεοδομικής επιχείρησης, αλλά προεκτείνονται και σε ένα μεγάλο τμήμα, έξω, στα έδαφη των γύρω κοινοτήτων. Εάν η Communauté Urbaine λειτουργεί καλά, δημιουργεί, μακροπρόθεσμα, τη συγχώνευση των κοινοτήτων σε άστικό σύνολο.

3. Le Syndicat Communautaire (Ο κοινοτικός οργανισμός)

Αυτή η συσσώρευση είναι πιο δύσκολη, γιατί έχει σαν στόχο να διατηρήσει την κοινοτική αυτονομία και ταυτόχρονα τη δυνατότητα δημιουργίας καινούργιας πόλης. Έξω από την περίμετρο, κάθε κοινότητα διατηρεί την πλήρη αρμοδιότητα της. Στο έσωτερικό, κάθε μία συμμετέχει διά μέσου του Comité Syndical (άναλογία συμμετοχής σχετική με τη σημασία της κάθε μιάς) στη διαχείριση της καινούργιας πόλης. Αυτή τη φόρμουλα την επικρότησαν 8 πόλεις.

Έχει προβλεφθεί επίσης, μακροπρόθεσμα (max. 25 χρόνια), η SCA (Syndicat Communautaire d'Aménagement) να τροποποιηθεί σε Communauté Urbaine.

Ο νόμος Boscher τέθηκε σε εφαρμογή, αλλά προκάλεσε μεγάλη αναστάτωση, έτσι, ώστε να επέλθουν και άλλες τροποποιήσεις από τα διάφορα πολιτικά κόμματα.

Σήμερα, οι εργασίες στις καινούργιες πόλεις γίνονται με λίγη δυσκολία, σε σχέση με την EPA, που ακολουθεί τις κυβερνητικές απόψεις [50% του συμ-

11. DDE: Νομαρχιακή Διεύθυνση εξοπλισμού.

12. EPA: Δημόσιος οργανισμός χωροταξίας.

13. SIVOM: Διακοινοτικός οργανισμός πολλαπλών αποστολών.

14. ΝΠ: Νέες πόλεις.

βουλίου (Conseil d'Administration) εἶναι διορισμένοι ἄνωτεροι κρατικοὶ ὑπάλληλοι. Οἱ περισσότεροι ἀντιπρόσωποι τῆς SCA¹⁵ ἀνήκουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στὴν ἄριστερά (Union de la Gauche).

Αὐτὴ ἡ πολιτικὴ θά ἐπηρεάσει ἰσῶς τὸ μέλλον τῶν κοινοὺργων πόλεων.

Παρ' ὅλες τὶς ἀδυναμίες καὶ τὴ χρεοκοπία, πού εἶναι συνέπεια τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐξοπλισμοῦ, οἱ καινούργιες πόλεις τῆς Γαλλίας βρίσκονται πολὺ κοντὰ στὴν πραγματικότητα. Ἡ κρατικὴ υποστήριξη μέχρι τὴν ὁλοκλήρωσή τους εἶναι ἓνα «ἀτού» σπουδαῖο, παρ' ὅλη τὴν οἰκονομικὴ σύγχρονη ἐξέλιξη.

Πάντως, ἡ δημιουργία τῶν ΝΠ δὲν εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τὴ βελτίωση τῶν συνθηκῶν στὶς παλιές πόλεις. Ἡ κριτικὴ πού θεωρεῖ τὶς ΝΠ σάν μερικὰ τουλάχιστον υπεύθυνες γὰρ τὸ ὅτι ἐξακολουθοῦν νὰ παραμένουν στάσιμες ἢ καὶ νὰ ἐπιδεινώνονται οἱ συνθῆκες ζωῆς στὰ κέντρα τῶν παλιῶν πόλεων, στηρίζεται ἰσῶς σὺν ἐξῆς λόγους:

- Οἱ νέες πόλεις συγκεντρώνουν τὴν «ἀφρόκρεμα» τῆς βιομηχανίας, τοὺς πῖο νέους, ἐργατικά χέρια, εἰδικευμένα καὶ μὴ, καὶ κυρίως παρουσιάζεται μιά ἐνίσχυση στὸν τριτογενὴ τομέα.
- Οἱ νέες πόλεις βοηθοῦν περισσότερο αὐτοὺς πού ἔχουν ἤδη μιά δουλειά καὶ ὄχι αὐτοὺς πού ἔχουν ἀνάγκη, ὅπως οἱ φτωχοί.
- Βάσει τῆς γενικῆς πολιτικῆς πού ὑφίσταται, στὶς παλιές πόλεις αὐξήθηκε τὸ ποσοστὸ τῶν κατοικῶν πού ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ κοινωνικὴ ἐνίσχυση, ἐνῶ συγχρόνως μειώθηκαν τὰ ἐξοδα τῶν δήμων καθὼς καὶ οἱ ψυχολογικὲς καὶ πολιτικτικὲς δραστηριότητες, μετατρέποντας τὰ κέντρα τῶν παλιῶν πόλεων σὲ κέντρα δευτερεύουσας ἢ ἀνύπαρκτης σημασίας.

διαδικασία δημιουργίας τῶν νέων πόλεων στὴ Γαλλία

Νέες πόλεις ἢ διοργανωμένα προάστια;

Πρὶν ἀπὸ 15 χρόνια, ὅταν λέγαμε νέες πόλεις, δὲν ὑπῆρχε περίπτωση νὰ ἀναφερθοῦμε ποτὲ στὴ Γαλλία. Ἐννοοῦσαμε πάντοτε τὰ πειράματα τῶν ἀγγλικῶν νέων πόλεων, τῆς Σουηδίας, Φινλανδίας, Πολωνίας, Οὐγγαρίας, Ρωσίας, πού ἦσαν ἄπειρα. Ἄλλα συγκροτήματα, ὅπως στὴ Βραζιλία καὶ ἡ Chandigarh στὶς Ἰνδίες, τραβοῦσαν τὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ οἱ λόγοι ἰδρύσεώς τους ἦταν μόνον λόγοι γοήτρου, τελείως διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς λόγους τῶν ἄλλων κρατῶν.

Κατόπιν ἡ Γαλλία ἐγίνε πρωτοπόρος σ' αὐτὸν τὸν τομέα. Ὑπάρχουν σχέδια γὰρ ἐννέα νέες πόλεις, ὅλες βρίσκονται στὸ στάδιο ἰδρύσεως. Οἱ πῖο προχω-

ρημένες εἶναι τὸ Evry, Cergy-Pontoise, Marne la Vallée, Melin-Senart, Saint Quentin en Yvelines, Vaudreuil l' Isle d'Abau (Lyon), Etang de Berge (Fos Marseille), Lille-Est, ἀπὸ τὶς ὁποῖες πέντε στὴν περιοχὴ Παρισιῶ καὶ τέσσερες στὴν υπόλοιπη Γαλλία. Ὅρισμένες μάλιστα ἀπὸ αὐτές εἶναι ἤδη κατοικημένες καὶ ἔχουν πληθυσμὸ 40.000-80.000 κατοίκους.

Ὅποιαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἐκτίμηση, ἡ ἢ πρόβλεψη, γὰρ τὴ δημιουργία τῶν νέων πόλεων, ἔχουμε φανερά μιά σημαντικὴ ἀλλαγὴ στὴν κλίμακα σχετικὰ μὲ προηγούμενες κατασκευές στὴ Γαλλία καὶ γενικότερα στὴν Εὐρώπη, ἡ ὁποία ἦταν πάντοτε «περιορισμένης ἐκτάσεως», max. 50.000 κάτοικοι συνήθως, μὲ λαϊκὲς κατοικίες καὶ μὲ ἐλάχιστο, ἂν ὄχι ἀνύπαρκτο, ἐμπόριο. (Sarcelles στὴν ἀρχὴ τῆς δημιουργίας της, τὸ 1955).

Οἱ πρώτες ἀγγλικὲς νέες πόλεις ἦταν τῆς τάξεως τῶν 60.000 κατοικῶν, δηλαδὴ τὸ 1/6 μιᾶς μεσαίας γαλλικῆς νέας πόλεως, καὶ τοῦ μεγέθους τῆς Bordeaux, Toulouse γὰρ τὰ γαλλικὰ δεδομένα ἢ τῆς Πάτρας, Λάρισας γὰρ τὰ ἑλληνικὰ δεδομένα.

Ἡ ὑπάρχουσα κατάσταση πρὶν ἀπὸ τὶς νέες πόλεις

Ἡ καθυστέρηση μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, ἡ καταστροφὴ ἀπὸ τὸν Β' Παγκόσμιον Πόλεμον καὶ ἡ μεγάλη αὐξηση τῶν γεννήσεων μετὰ τὸν πόλεμον προκάλεσαν, στὶς ἀρχὲς τοῦ '50, μιά τεράστια ἑλλειψη κατοικῶν.

Ἡ πολιτικὴ λοιπὸν ἡ ὁποία χαράχτηκε ἀπέβλεπε στὴν παραγωγή κατοικῶν. Γὰρ νὰ καλύψουν τὴν ἑλλειψη ἔπρεπε νὰ δράσουν γρήγορα, πολλαπλασιάζοντας τὸν ἀριθμὸ τῶν διαμερισμάτων: Ἐπρεπε ἀπὸ τὴ μιά μεριά νὰ προφτάσουν τὴν καθυστέρηση μεταξὺ τῶν δύο πολέμων, ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά νὰ δημιουργηθεῖς ἀνάγκες ἀπὸ τὴν ἀστικοποίηση τῶν μητροπολιτικῶν πόλεων, τὴ δημογραφικὴ αὐξηση, τὴ βιομηχανοποίηση καὶ γενικά τὶς ἀνάγκες τοῦ ἐκσυγχρονισμοῦ τῆς σημερινῆς Γαλλίας.

Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι γνωστὸ: Φάσεις κατασκευῆς, ὅπως αὐτές τῶν «ZUP» (ζόνη χωροταξικῆς προτεραιότητος) ἢ «Grands Ensembles» (μεγάλα συγκροτήματα), συνήθως λαϊκῶν κατοικῶν, ἀρχισαν νὰ ξεφουτρώνουν παντοῦ. Ἀλλὰ, ὅλα αὐτὰ τὰ προγράμματα ἐπασχαν ἀπὸ ποιότητα κατασκευῆς, ἐξυπηρέτησης, ἀπασχόλησης, ἐμπόριο καὶ κοινωνικότητα. Οἱ κατοικίες ἦσαν ἢ τοποθετημένες μακριὰ ἀπὸ τὰ πάρκα δραστηριότητας-ἀπασχόλησης, ἢ σὲ χώρους πού δὲν ὑπῆρχαν ἀπασχόληση, κοινωνικὸς ἢ ἀθλητικὸς ἐξοπλισμὸς ἢ, ἐὰν ὑπῆρχαν, ἦσαν μηδαμινά.

Τοποθετημένα στὴν τύχη, σ' ἐλεύθερα οἰκόπεδα, πολλὰς φορὲς ὁμοῦ καὶ σὲ χώρους ἀνθυγιεινοὺς καὶ ἀκατάλληλους γὰρ ἀνοικοδόμησι, μακριὰ ἀπὸ τὰ ἐμπορικὰ κέντρα καὶ μὲ κακὴ σύνδεση μὲ τὶς υπόλοιπες ἀστικές περιοχές, αὐτὰ τὰ προγράμματα δημιουργίας ὄχι μόνον δὲν ἔλυσαν τὰ ὑπάρχοντα προβλήματα, ἀλ-

15. SCA: Κοινοτικὸς ὀργανισμὸς χωροταξίας.

λά δημιουργήσαν πρόσθετα στην υπάρχουσα «*αναρχική*¹⁶ αστική αύξηση της κατοικίας».

Αυτή ή πολιτική συνίστατο στη δημιουργία συνοικιών ύπνου ή «*πόλεων ύπνου*» στην περιφέρεια των νέων πόλεων.

Η κατάσταση αυτή πέρασε από πολλά στάδια εξέλιξης μέχρι να φτάσουμε στη δημιουργία των νέων πόλεων. Χαρακτηριστικές περιπτώσεις ήταν: Sarcelles, Languedoc, Roussillon, Mirail le Toulouse. Μετάβαση από τη διαδικασία δημιουργίας μεγάλων συγκροτημάτων στις νέες πόλεις, Grands Ensembles-ZUP-ZAC-Villes Nouvelles.

Κατά τη διάρκεια των κατασκευών αυτών, λίγα συγκροτήματα λαϊκών κατοικιών υπήρξαν ενδιαφέροντα, με κοινωνική και πολιτιστική εξυπηρέτηση.

Ποιοί λόγοι ώθησαν τους υπεύθυνους στην απόφαση δημιουργίας των νέων πόλεων

Οι νέες πόλεις στη Γαλλία δημιουργήθηκαν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες της μεγάλης αστικής συσσώρευσης, ανάγκες που προήλθαν από τη δημογραφική αύξηση, μετανάστευση-βιομηχανοποίηση της περιοχής ή περιοχών.

Αυτός ο έπισημος «*όρισμός*» δηλώνει με πληρότητα την αττία απ' όπου ξεκίνησε ή ιδέα για δημιουργία νέων πόλεων· όρισμός, που συμπίπτει και με όρισμένους προηγούμενες διαπιστώσεις, όπως ή ανάγκη για μεγάλους οικισμούς κατοικιών και μεγάλα συγκροτήματα κατοικίας.

Η γοργή και μεγάλη αστική συσσώρευση ήταν ένα φαινόμενο «*αυναπόφευκτο*», «*ανεξέλεγκτο*», «*διεθνές*», και ήταν αδύνατο να σταματήσει.

Μία τέτοια αύξηση είχε κερδοφόρα αποτελέσματα, διότι ήταν συγχρόνως ή προϋπόθεση, ή συνέπεια και τό σημείο μίας δυναμικής οικονομίας, ταυτισμένης με την οικονομική ανάπτυξη ολόκληρης της περιοχής και συγχρόνως σχετική με την ανάπτυξη της Γαλλίας. «*Τό να ισχυριστεί κανείς ότι μπορεί να σταματήσει τη χωροταξική διάχυση μίας αστικής περιοχής, είναι τό ίδιο σαν να ισχυρίζεται ότι μπορεί να βάλε φραγμό στην οικονομική ανάπτυξη*». Δέν πρέπει, λοιπόν, να ελαττώσουμε τη χωροταξική διάχυση των μεγάλων αστικών κέντρων, αλλά να τά διευθετήσουμε και να τά χωροθετήσουμε, έτσι, ώστε να τεθεί τέλος σε μία πολεοδομία, που αποκλήθηκε «*αναρχική*».

Μία τέτοια πολεοδομική διαδικασία θέτει τρία προβλήματα, στενά συνδεδεμένα μεταξύ τους: Τό πρόβλημα της αύξησης που προκύπτει από μία αδόρμητη επέκταση (en tache d'huile)¹⁷ απροσδιόριστη, ή

όποια προκαλεί διαδοχικά την εξαφάνιση των ελεύθερων χώρων. Αυτή ή εξέλιξη έχει σαν συνέπειες τόν «*υπο-έξοπλισμό*» της περιφέρειας γύρω από τά αστικά κέντρα και τη διαδοχική μείωση του χώρου συνδεδεσας με τά κέντρα, τά όποία έχουν την τάση να «*πνίγονται*».

Ο πολλαπλασιασμός των καθημερινών μετακινήσεων, ή συνεχής αύξηση της κυκλοφορίας και ή κερδοσκοπία της γής οδηγούν συχνά στο κέρδος του τριτογενούς τομέα, απαιτώντας σε πολλές περιπτώσεις τη γενική αναδιοργάνωση, ή όποια θά επιτρέψει στις μεγάλες αστικές συσσώρευσεις να ασφαλίσουν σωστά τις λειτουργίες τους.

Αυτές οι επιχειρήσεις είναι δαπανηρές και βραδυκίνητες. Θέλοντας όμως έτσι να επιτύχουμε μία τοπική αναδιοργάνωση, χωρίς να χτίσουμε στην περιφέρεια, είναι σαν να καταδικάζουμε τις αστικές αυτές συσσώρευσεις σε συνεχή αναδιοργάνωση. Οι συνέπειες αυτής της κατάστασης είναι εξ ίσου άρνητικές, τόσο στο οικονομικό όσο και στο κοινωνικό επίπεδο. Τά άσκοπα έξοδα, ή αύξηση των τιμών, ή κατάχρηση της ενέργειας και ό χαμένος χρόνος μειώνουν την αποτελεσματικότητα της παραγωγής και της διαχείρισης σε βάρος της οικονομίας της χώρας. Συγχρόνως, οι συνθήκες ζωής των κατοίκων δέν παύουν να χειροτερεύουν σε σχέση με την αύξηση του βιοτικού επιπέδου. Κούραση, έκνευρισμός, άπομόνωση, περιορισμός της εκλογής και ό υπο-έξοπλισμός προστίθενται στην άτμοσφαιρική μόλυνση και στη ρύπανση του περιβάλλοντος.

Αυτή ή εξέλιξη εξανάγκασε τούς άρμόδιους να δοϋν την κατάσταση κάτω από ένα άλλο πρίσμα: αύξηση των μεγάλων αστικών κέντρων και καλλιέργεια μίας στρατηγικής έλέγχου της οικονομικής αύξησης με τη διαδικασία μίας «*όρθολογικής πολεοδομίας*». Ένα στοιχείο της στρατηγικής αυτής ήταν, ίσως, ή διαδικασία δημιουργίας των νέων πόλεων.

Οι έπίσημοι λόγοι δημιουργίας των νέων πόλεων

Σύμφωνα με την απόφαση των πολεοδόμων-χωροτακτών και των πολιτικών άρχηγών της Γαλλίας, αυτές οι νέες πόλεις στόχευαν στο να αναδιοργανώσουν τό χώρο των μεγάλων μητροπόλεων. Έπρεπε να απομακρύνουν διά μίας την πραγματική πολεοδομική εικόνα, που είχε δημιουργηθεί στις άπεραντες ελεύθερες εκτάσεις εξ αιτίας της κατασκευής των μεγάλων συγκροτημάτων κατοικιών, σε σχέση με τις δημιουργηθείσες ζώνες που είχαν αστικοποιηθεί.

Αυτές οι πόλεις δέν δημιουργήθηκαν για να παίξουν ένα ρόλο ψυχαγωγίας και προπονήσεων στις μη

16. Με τόν όρο «*αναρχική*» έννοείται ή χωρίς κανένα προγραμματισμό αύξηση, αλλά όπουδήποτε και χωρίς καμιά μελέτη, αποτέλεσμα της ανάγκης και της ανεξέλεγκτης κατάστασης που επικυοεύει.

17. Η άπροσδιόριστη αυτή πολεοδομική εξέλιξη στη Γαλλία ή-

ταν τό προϊόν μίας ανεξέλεγκτης διαδικασίας καταναλώσεως του χώρου που οι Γάλλοι όνόμαζαν laissez-faire ή coup par coup. Η διαδικασία αυτή προέκυψε μετά τόν Α' και Β' Παγκόσμιο Πόλεμο.

«οικονομικῶς ἄνετες περιοχές», οὔτε γιὰ νά δημιουργήσουν «κάποτε» τίς προϋποθέσεις γιὰ τήν ἰσορροπία καί τή διοργάνωση ἐνός γαλλικοῦ χώρου. Ἀντίθετα, ἡ ἀνάπτυξη τους θά συμβαδίσει μέ μία ἐνδυνάμωση τῶν διαφοροποιήσεων μεταξύ τῶν περιοχῶν καί ὑπέρ τῶν πιο εὐνοημένων περιοχῶν.

Οὕτε θά ἀποτελέσουν τίς πόλεις ἀντιστηρίξεις («Villes d'appui») γιὰ τήν ἰσορροπία καί ἀνάπτυξη τῶν ἀντιπάλων πόλεων. Βεβαίως, ἐδῶ ὑπάρχουν πολλές σκέψεις, πάντως πιο σίγουρο εἶναι ὅτι θά δυναμώσουν τήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ καί θά τό κεντροποιήσουν πιο πολύ, λόγω τῆς μικρῆς ἀποστάσεώς τους καί τῆς σύνδεσής τους μέ τό Παρίσι.

Ἀπό τίς ἐννέα νέες πόλεις σέ στάδιο κατασκευῆς, πέντε βρίσκονται στήν περιοχή Παρισιοῦ, μία μέσα στήν περιοχή Rhone-Alpes (Ἀλπεων), μία μέσα στήν περιοχή Nord-pas-de-Calais, μία μέσα στήν περιοχή τῆς Κυανῆς Ἀκτῆς, καί μία, τέλος, στήν περιοχή Ἀνω Νορμανδίας (Haute Normandie).

Ἐάν τοποθετήσουμε τίς πόλεις αὐτές ἐπάνω σ' ἓνα χάρτη τῆς Γαλλίας, δαπιστώνουμε ὅτι οἱ περιοχές στίς ὁποῖες ἔχουν τοποθετηθεῖ οἱ νέες πόλεις, βρίσκονται ἀνάμεσα στίς πρῶτες ἐξί δυναμικές περιοχές τοῦ γαλλικοῦ ἐδάφους.

Ἐκτός τῆς Λορραίνης (Lorraine), αὐτές οἱ νέες πόλεις ἀναπτύσσονται σέ ἤδη ἀναπτυγμένες περιοχές. Ἡ πιο δυναμική περιοχή τοῦ Παρισιοῦ, πού περιέχει πέντε νέες πόλεις, εἶναι ἡ περιοχή Basse-Seine. Πάντως, μπορούμε νά ποῦμε ὅτι οἱ νέες πόλεις ἐνισχύουν τήν ἐννοια τῶν ἀντιπάλων πόλεων ἡ πόλεων ἰσορροπίας, μέσα στό πλαίσιο μιάς στρατηγικῆς, ἡ ὁποία τείνει νά ἐλαττώσει τήν ἀντίθεση μεταξύ Παρισιοῦ καί ἐπαρχίας.

Ἐπί πλέον, οἱ νέες πόλεις ἀναπαράγουν πάλι, μέσα σέ μιά γεωγραφική κλίμακα πιο περιορισμένη, τήν ὀργάνωση μιάς ἐθνικῆς ἱεραρχικῆς δομῆς, ὑπογραμμίζοντας, σέ πρῶτο πλάνο, ὅτι ἐκείνες οἱ ἀστικές πόλεις πού κερδίζουν ἀπό τή δημιουργία τῶν νέων πόλεων εἶναι οἱ ἤδη ὑπάρχουσες πόλεις ἰσορροπίας, πού βρίσκονται στίς πιο δυναμικές περιοχές τῆς Γαλλίας.

Μπορούμε, κατά κάποιον τρόπο, νά συμπεράνουμε ὅτι αὐτό ὀφείλεται στήν ἐλλειψη συνεργασίας μεταξύ τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς τῶν νέων πόλεων καί τῆς ἐθνικῆς χωροταξίας, ἡ, χειρότερα ἀκόμα, στήν ἐγκατάλειψη τοῦ σχεδίου γιὰ τήν ἀνάπτυξη τῶν πιο ἀδύνατων περιοχῶν. Ἡ ἀπάντηση εἶναι ἀρκετά ἀόριστη. Γιὰ νά καταλάβουμε τή λογική τῶν πολεοδομικών χωροτακτῶν πρέπει νά κάνουμε μιά σύντομη ἀνάλυση τῆς «διεθνούς κατάστασης» καί νά κατασταλάξουμε στήν ἐκλογή τῆς τοποθεσίας καί στή στρατηγική τῶν νέων πόλεων στή Γαλλία.

οἱ ἐννέα νέες πόλεις

Μέσα στόν διεθνή οικονομικό ἀνταγωνισμό ὅπου οἱ εὐρωπαϊκές πόλεις ἀνταγωνίζονται μεταξύ τους, οἱ

μεγάλες ἀστικές πόλεις κατέχουν στρατηγική σημασία.

Τό ἀνοιγμα τῶν συνόρων μέ τήν Κοινή Ἀγορά, ἡ γοργή αὐξηση τῆς δυτικῆς οικονομίας καί ἡ ἀνάπτυξη τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν ἐξαναγκάζουν τίς κυβερνήσεις ὁλων τῶν κρατῶν νά καιροφυλακτοῦν στόν διεθνή ἀνταγωνισμό μεταξύ τῶν μεγάλων ἀστικῶν πόλεων. Οἱ δυναμικότερες δραστηριότητες συνήθως τοποθετοῦνται στά πλαίσια τῶν ἀστικῶν περιοχῶν πού οἱ πολιτικοί τίς κρίνουν προσφορότερες. Ἡ χωροθέτηση μιάς πόλης πρέπει, λοιπόν, πρὶν ἀπό κάθε ἄλλο, νά εἶναι «ἐλκυστική», ἀποδοτική γιὰ τίς ἐταιρεῖες, τῶν ὁποίων ὁ ρόλος εἶναι ἀποφασιστικός γιὰ τήν «εὐημερία» τῆς περιοχῆς καί τῆς χώρας γενικότερα.

Τά κεντρικά γραφεῖα τῶν πολυεθνικῶν ἐταιρειῶν, οἱ ἐταιρεῖες παραγωγῆς προϊόντων βραδείας ἐπιχειρηματικῆς, ἐργαστήρια καί κέντρα ἐρευνῶν ἀποτελοῦν, μαζί μέ τούς διάφορους διεθνεῖς ὁργανισμούς, δημόσιους ἢ ἰδιωτικούς, ἓνα «παιγνίδι» τοῦ ὁποίου ἡ σημασία ἀπαιτεῖ μιά συνεχή καί αὐξανόμενη ἐπέμβαση τῆς δημόσιας ἀρχῆς.

Ἡ χωροθέτηση τῶν μεγάλων ἀστικῶν κέντρων σήμερα συλλαμβάνεται σάν μιά χωροθετική μετάφραση μιάς πολιτικῆς ὑποδοχῆς τῶν ξένων ἐπενδύσεων.

Ἐτοί, ἡ δημιουργία τῶν ἐννέα νέων πόλεων πρέπει νά ἀνταποκρίνεται, κατά κάποιον τρόπο, στήν προσπάθεια τῆς προωθησῆς διεθνῶς τῶν πιο ἀνταγωνιστικῶν περιοχῶν, στίς ὁποῖες βασίζονται καί οἱ ἐπενδύσεις τῶν ἐθνικῶν καί πολυεθνικῶν συγκροτημάτων.

Ἡ ἀστική περιοχή τοῦ Παρισιοῦ εἶναι λοιπόν ἡ μόνη ἀστική περιοχή, κατ'ἀλλήλη νά ἀνταγωνισθεῖ ἐπαξίως τίς ἀντίπαλες περιοχές τῆς ΕΟΚ, δηλαδή τοῦ Λονδίνου, τοῦ Ρήνου, τοῦ Randstand τῆς Ὁλλανδίας, ἡ τίς ἄλλες εὐρωπαϊκές μητροπόλεις, ὅπως τίς Βρυξέλλες, τό Μόναχο, τό Λονδίνο, τή Ζυρίχη, τή Φρανκφούρτη, τό Μιλάνο κτλ. Ἡ διοικητική κεντροκοποίηση στή Γαλλία καί ἡ οικονομική κεντροκοποίηση πού συμπίπτει μέ τή διοικητική δίνουν στήν περιοχή τοῦ Παρισιοῦ ἓνα *βάρος-κύρος*, σημαντικό γιὰ τή ζωὴ τῆς χώρας. Ἡ οικονομική ἀνάπτυξη ἔχει σάν συνέπεια τήν ἐνίσχυση τῆς γραφειοκρατίας.

Μόνο τό συγκρότημα τοῦ Παρισιοῦ μπορεί νά ἀντέξει στόν διεθνή ἀνταγωνισμό, μιλώντας σέ ἐθνική κλίμακα. Καμιά ἐπαρχιακή πόλη δέν ἦταν, οὔτε εἶναι, σέ θέση νά παίζει, ὅσο τό Παρίσι, σημαντικό ρόλο μητροπόλεως, τόσο στόν εὐρωπαϊκό ὅσο καί στόν διεθνή ἀνταγωνισμό. Μιά πτώση λοιπὸν τῆς θέσεως τοῦ Παρισιοῦ θά εἶχε σάν ἀποτέλεσμα τήν ἐπιτυχία τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν πρωτευουσῶν καί στόν οικονομικό τομέα.

Οἱ πέντε νέες πόλεις τῆς περιοχῆς τοῦ Παρισιοῦ παίζουν, ἴσως, στήν ἀναδιοργάνωση αὐτῆς τῆς περιοχῆς, ἓνα ρόλο στρατηγικό.

Τό ἴδιο ἰσχύει καί γιὰ τήν περιοχή τῆς Rouen-le Havre. Γιὰ νά ἀντισταθίσουν τίς «κεντρόφυγες δυνά-

μεις» που δρουν στην περιοχή αυτή, με κατευθύνσεις από Βορρά προς Νότο και προς Ανατολάς της Γαλλίας, χρειάζονται να δυναμώσουν έναν από τους σπονδυλοφόρους άξονες της γαλλικής ανάπτυξης. Ο άξονας της κοιλάδας του Σηκουάνα, συνδεδεμένος με Παρίσι, καταλήγει στη θάλασσα, στο λιμάνι του Havre.

Η νότια πόλη, το Vaudreuil, ως προς τη σχέση Havre-Paris, θα διευκολύνει την «άποσυμφόρηση» και την αναδιόργάνωση ενός από τους κόμβους του άξονα αυτού.

Η Rouen¹⁸ θα δεχθεί όρισμένες εκτελεστικές λειτουργίες δευτερεύουσες ή τριτογενείς, οι οποίες, σε σχέση με τις στενές επαφές που έχει με το Παρίσι, δεν θα αποτελέσουν μία πραγματική αποκέντρωση αν δεν επιτύχουν μιν όρισμένη «αυτονομία».

Η γοργή άστικοποίηση της περιοχής Basse-Seine θα προικισθεί με το βιομηχανικό-λιμενικό συγκρότημα του Havre, βασιζόμενη πάντα στην αύξηση της περιοχής του Παρισιού. Το Vaudreuil¹⁹ λοιπόν αποτελεί το μείγμα αυτής της άστικοποίησης, επιτρέποντας στο δυναμικό του Παρισιού να διοχετευθεί μέχρι τη θάλασσα. Το Lille-Est παίζει επίσης έναν ανάλογο ρόλο με το Vaudreuil, βασιζόμενο στο λιμάνι και στη βιομηχανία της περιοχής Pas-de-Calais Dunkerque.

Η μητροπολιτική περιοχή της Lille, εκτός από αυτό το προσόν, διαθέτει και ένα τμήμα πανεπιστημιακού έργασιτηρίου, δημιουργώντας επενδύσεις από ιδιωτικούς και δημόσιους φορείς, πράγμα που αποτελεί καινοτομία για την περιοχή. Αυτό θα ενδυναμώσει τις πολυεθνικές, αλλά και τις κρατικές ώριμες να δημιουργήσουν από εκεί πόλους ενεργείας. Παράλληλως ύφισταται και ο ανταγωνισμός με τις παραμεθόριες περιοχές του Βελγίου, που η Γαλλία φοβόταν.

Ο ανταγωνισμός

Ο ανταγωνισμός των ξένων πόλεων και η τοποθεσία τους επηρέασαν την έκλογη τοποθεσίας των νέων γαλλικών πόλεων. Σημαντικές πόλεις ισορροπίας και αντιστρίψεως στις παραμεθόριες περιοχές ήταν απαραίτητες. Χρειάζονταν λοιπόν πόλεις παραμεθόριες με λιμάνι σε ευρωπαϊκά πλαίσια για ν' αντιταχθούν στον ανταγωνισμό των ευρωπαϊκών πόλεων, όπως το Λονδίνο, ή Άμβερσα, το Ρότερνταμ. Συγχρόνως, ένας ισχυρός άστικός πόλος, χρησιμοποιούμενος σαν σταθ-

μός μεταξύ Παρισιού και Βορρά, θα μπορούσε ν' αντιταχθεί στην επιρροή του πόλου Βρυξέλλες-Άμβερσα. Ο πόλος αυτός, ειδικευμένος στην έρευνα και την εφαρμογή, όπως το πανεπιστήμιο της Lille, ήταν και είναι ίσως το έντιστάθμισμα σ' αυτόν τον τομέα.

Συγχρόνως, το Lille-Est θα επιτρέψει την ανανέωση του παλιού κέντρου της Lille, βοηθώντας το να συγκεντρώσει τον τριτογενή τομέα. Η νέα πόλη, στην οποία γίνεται ή έρευνα και ή εφαρμογή, θα δώσει τη δυνατότητα στη Lille να ενισχυθεί στην περιοχή, αλλά και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Η νέα πόλη L'Isle d' Abeau, τοποθετημένη στον κυκλοφοριακό άξονα Λυών-Ιταλία, δημιουργήθηκε για να επιτρέψει την ανακαίνιση της λυωνέζικης συσώρευσης και να ενισχύσει τον άξονα αυτόν. Κατασκευασμένη κοντά στο νέο αεροδρόμιο του Σατολάς Λυών, ή νέα πόλη πρέπει να αυξήσει την οικονομική δύναμη της βιομηχανικής περιοχής Λυών- St. Etienne-Grenoble, απέναντι στη δύναμη Zurich-Genève-Bâle και Μιλάνο.

Η δημιουργία της νέας πόλης διαγράφεται συγχρόνως σαν στοιχείο-κλειδί του έθνικού χωροταξικού συστήματος για να γίνει ο κόμβος στον βιομηχανικό άξονα του Ρήνου μέχρι τη Μεσόγειο.

Η L' Isle d' Abeau είναι ή πόλη της ηλεκτρονικής τεχνολογίας για ν' ανταποκριθεί στον ανταγωνισμό του Μιλάνου (Ιταλία).

Etang de Berre: Fos (Marseille): Είναι το ίδιο με τη Lille. Δημιουργήθηκε το σιδηροδρομικό γκρουπ (Fos) για ν' αντιταχθεί στον ανταγωνισμό Γένουας και Βαρκελώνης καθώς και στον ανταγωνισμό με τη Μεσόγειο και τη Βόρεια Αφρική.

Το λιμάνι της Μασσαλίας και ο συνεχής ανταγωνισμός των άλλων ευρωπαϊκών λιμανιών καθόρισαν την έκλογη του χώρου. Το λιμάνι, τα πολλά εργατικά χέρια και ο πληθυσμός θεωρήθηκαν στοιχεία για την τοποθέτηση της νέας πόλης Etang de Berre.

Οί επίσημοι και ανεπίσημοι λόγοι δημιουργίας των νέων πόλεων στη Γαλλία

Η πολιτική της Γαλλίας, όσον αφορά τις νέες πόλεις, είναι πολύ διαφορετική από την πολιτική των άλλων ευρωπαϊκών κρατών ως προς τη δημιουργία των νέων πόλεων, όπως π.χ. της Άγγλιας πριν από 15-20 χρόνια. Στην Άγγλια και στη Σουηδία, ή δημιουργία των νέων πόλεων στόχευε σε πολύ μεγάλο βαθμό στην επίλυση δημογραφικών, στεγαστικών και εν γένει κοινωνικών θεμάτων μέσα στο πολεοδομικό πλαίσιο.

Η βιομηχανική διαδικασία δημιούργησε νέες ανάγκες και την κακή λειτουργία των κοινωνικών και πολεοδομικών σχέσεων, κυρίως σε κυκλοφορία, κατοικία, εξοπλισμό, κοινωνικο-πνευματικά κέντρα, διδα-

18. Rouen: Είναι μία βιομηχανική πόλη που βρίσκεται 10-20 χλμ. από το Vaudreuil και την Lille. Αποτελεί δέ κατά κάποιον τρόπο μία εϋθύγραμμη συνέχεια του βιομηχανικού κόμβου Παρίσι-Basse-Seine-Vaudreuil-Rouen-Lille-Est-EOK.

19. Στο Vaudreuil, επειδή, πριν από τη δημιουργία της νέας πόλης, υπήρχε μία διασπείρι περιοχή, δόθηκε ή ευκαιρία εξακρίβωσης της ατμοσφαιρικής μόλυνσης μιας περιοχής από τη δημιουργία μιας πόλης. Έτσι, θα είναι ή πρώτη περιοχή για την οποία θα έχουμε σωστά και αξιόβλητα στοιχεία από την έπηση πρώτη παρόμοια έρευνα στον κόσμο γύρω από το σημαντικό αυτό θέμα.

σκαλία καὶ ἀναψυχή. Αὐτὰ τὰ κενὰ δημιουργήσαν δυσμενέσεις καὶ ἀστάθεια στοὺς κυβερνητικούς κύκλους, ἀπ' ὅπου πηγάζει ἡ αἰτία καὶ ἡ σκέψη γιὰ τὴ διαδικασία τῆς σύνθεσης τῶν νέων πόλεων. Στὴ Γαλλία, ἀντίθετα, ἡ προσοχή συγκεντρώθηκε κυρίως στὴν τεχνικο-οικονομικὴ διαχείριση, οἱ δὲ ἀστικές περιοχές θεωρήθηκαν σάν σημεῖα ὑποστήριξης τῆς οικονομικῆς ἀνάπτυξης.

Στὴν πρώτη περίπτωση ἔγινε προσπάθεια νὰ ἀναχαιτισθεῖ ἡ αὐξηση τῶν μεγάλων ἀστικῶν συσσωρεύσεων γιὰ νὰ λυθοῦν καλότερα ὁρισμένα κοινωνικά προβλήματα. Στὴ δευτέρα περίπτωση στόχος ἦταν νὰ προαχθοῦν οἱ περιοχές μετὰ τὴ μέθοδο μιᾶς σωστῆς χωροθέτησης.

Παρουσιάζοντας σάν φυσικὴ τὴν πόλωση (polarisation) τῶν ἀστικῶν περιοχῶν, πρὸς ὄφελος ὁρισμένων ἄλλων, πού θέτει ἔτσι τὴ Γαλλία σὲ θέση ἀνταγωνισμοῦ μετὰ τὶς γύρω εὐρωπαϊκὲς μητροπόλεις, διαπιστώθηκε ὅτι ἡ μέθοδος αὐτὴ εἶχε κάποια ἐκλογικέωση. Γιὰ τοὺς Γάλλους χωροτάκτες-πολεοδόμους, πού ἤθελαν νὰ ἐλέγξουν τὴν αὐξηση τῶν μητροπολιτικῶν ἐκτάσεων καὶ νὰ περιορίσουν τὴ λειτουργία τους, πρὸς ὄφελος ὁρισμένων ἀστικῶν περιοχῶν, εἶναι σάν νὰ ἀφαίρουσαν τὰ «ἀτού», τὰ ὁποῖα κατέχει ἡ μὴ ἀναπτυγμένη περιοχὴ μέσα στὸν διεθνή ἀνταγωνισμό μεταξὺ πόλεων «ἀνάπτυξης».

Αὐτὴ ἡ στρατηγικὴ βασίζεται φυσικὰ στὴν ἐξῆς θέση: Πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε τὴν ἀστικὴ συγκέντρωση σάν «ἀναπόφευκτο» καὶ τὴν πολιτικὴ τῆς «πόλωσης» καὶ τὶς ἀνισότητες αὐξησης σάν ἀρχὴ τῆς διοργάνωσης τοῦ χώρου.

Κανεὶς δὲν ἀγνοεῖ ὅτι αὐτὰ τὰ φαινόμενα δὲν ἀπορρέουν ἀπὸ τὴν τεχνικὴ ἀνάγκη ἀλλὰ οὐτε καὶ ἀπὸ τὴν παγκόσμια οικονομικὴ κατάσταση. Ἡ ὑπαρξὴ τους συνδέεται μετὰ τὴν ὑπαρξὴ ἐνὸς κοινωνικοῦ συστήματος, μέσα στὸ ὁποῖο ἡ συγκέντρωση τῶν παραγωγικῶν στοιχείων καὶ ἡ κεντροποίηση τῶν δυνάμεων ὑπακούουν στὴ λογικὴ τῆς *συσσώρευσης τοῦ κεφαλαίου* (τοῦ καπιταλιστικοῦ συστήματος).

Μιὰ διαφορετικὴ χωροταξία προϋποθέτει ὅτι τὸ κέρδος καὶ ἡ *ἀποδοτικότητα* θὰ πάντων νὰ συνιστοῦν τὰ βασικὰ κριτήρια.

Φτάνοντας, μετὰ ἀπὸ τὶς ἄλλες βιομηχανικὲς χώρες, στὴν καθαντὸ μονοπωλιακὴ φάση, ὁ γαλλικός μετα-καπιταλισμός ὀφείλει νὰ καθιερώσει μιὰ ἐντονὴ κατάσταση, χάρις στὴν ἀνακαταδιανομὴ τῶν οικονομικῶν δυνάμεων καὶ στὴν τροποποίησιν τοῦ ἀνάλογου βάρους, στὶς διαφορετικὲς γεωγραφικὲς ἐκτάσεις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως ἐντὸς τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς. Ἡ γαλλικὴ πολιτικὴ τῶν νέων πόλεων δὲν ταυτίζεται μετὰ τὴν ἀδιαφορία πρὸς αὐτὰ τὰ κέρδη στὸ ἐπίπεδο τῆς ἐθνικῆς χωροταξίας. Πάντως, βάσει συλλογισμοῦ ἦταν ἡ εὐρωπαϊκὴ διαδικασία σκέψεως. Δὲν ἐπρόκειτο λοιπὸν οἱ Γάλλοι νὰ φθάσουν στὴ ρύθμιση τοῦ χώρου μέσα στὴ Γαλλία μετὰ τὸ κριτήριο τῶν

πρωτῶν-πλουσίων γαλλικῶν περιοχῶν, ἀλλὰ νὰ προαγάγουν τὶς ἤδη προηγημένες περιοχές ἐν ὄψει τοῦ «διεθνοῦς ἀνταγωνισμοῦ». Ἀπέφυγαν λοιπὸν τὸ «φρενάρισμα» τῶν ἀστικῶν αὐτῶν κέντρων, ἀλλὰ τὰ ἐνίσχυσαν περισσότερο, δίδοντάς τους τὴ δυνατότητα νὰ ἀποτελέσουν πολλοὺς εὐρωπαϊκοῦ συναγωνισμοῦ, διευθετώντας τὶς ἐπενδύσεις μέσα στοὺς πιὸ ἀνταγωνιστικούς χώρους.

Ἀντίθετα, μετὰ τὰ μεγάλα συγκροτήματα κατοικίων καὶ τὶς ὑπνουπόλεις, οἱ νέες πόλεις θὰ εἶναι προικισμένες μετὰ ἕναν ὁμαδικὸ ἐξοπλισμὸ, ἀρκετὰ δυναμικὸ καὶ πολὺ ποικίλο, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἀπαιτήσουν μιὰ ὁρισμένη αὐτονομία σὲ σχέση μετὰ τὰ κέντρα τῶν μεγάλων ἀστικῶν συσσωρεύσεων. Γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ ὅμως ἕνας ποικίλος καὶ σημαντικὸς ἐξοπλισμὸς πρέπει οἱ κάτοικοι νὰ εἶναι ἀρκετοί, ἔτσι, ὥστε ἡ πυκνοκατοίκηση τῆς νέας αὐτῆς πόλης νὰ παράσχει τὴ δυνατότητα ἀνεξαρτησίας. Χωρὶς τὸ ἐλάχιστο μιᾶς πελατείας δὲν μποροῦν νὰ ἀποδώσουν οικονομικῶς μαγαζιά, μπουτίκ, ἐστιατόρια, κέντρα, κτλ. Οἱ βιομηχανίες καὶ οἱ ἐπιχειρήσεις μποροῦν νὰ ἐγκατασταθοῦν σὲ μιὰ περιοχὴ μόνον ὅταν ὑπάρχει ἕνα μεγάλο ἀνθρώπινο δυναμικὸ, εἰδικευμένον καὶ ἀρκετὰ προλεταριασποιημένο. Ἐπειδὴ ὅλες αὐτές οἱ λειτουργίες εἶναι συνδεδεμένες μετὰ ἄλλες δευτερεύουσες, ἡ ἀνάγκη ὑπαρξῆς ἐργατικῶν χειρῶν εἶναι μεγαλύτερη. Αὐτές οἱ ἀνάγκες καὶ οἱ προϋποθέσεις ἀπαιτοῦν ἀνθρώπους γιὰ νὰ ὑπάρξουν καὶ νὰ ἐπιτύχουν στὸ σκοπὸ τους οἱ νέες πόλεις. Αὐτὲς οἱ ὑποθέσεις ὀδήγησαν τοὺς Γάλλους πολεοδόμους στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ νέες πόλεις πρέπει νὰ ἔχουν ἕνα *minimum* πληθυσμοῦ, 100.000-200.000 κατοίκους, γιὰ νὰ ὑπάρξει πιθανότητα ἐπιτυχίας τους, ἐξοπλισμοῦ καὶ δραστηριοποίησης.

Ἐνας ἄλλος λόγος πού δικαιολογεῖ «ἐπίσημα» αὐτὴ τὴν ἀπόφαση δημιουργίας τους ἦταν ἡ δημογραφικὴ αὐξηση. Πρέπει νὰ ὑπάρχει ἡ δυνατότητα στὶς νέες πόλεις νὰ ἀπορροφῶν τὴ δημογραφικὴ αὐξηση τῶν γύρω ἀστικῶν κέντρων, διότι χωρὶς τὴν ὑπαρξὴ τῆς δυνατότητας αὐτῆς θὰ συμβεῖ ὅτι καὶ στὴν Ἀγγλία μετὰ τὶς *New Towns*, οἱ ὁποῖες δὲν μπόρεσαν νὰ ἀπορροφήσουν τὸν πληθυσμὸ τοῦ Λονδίνου καὶ δημιουργήθηκαν στοὺς ἐλεύθερους γύρω χώρους συνοικίες μετὰ συγκροτήματα λαϊκῶν κατοικίων, χωρὶς καμιά πολεοδομικὴ διάταξη, «ἀναρχικά» καὶ σὲ βάρος τῶν *New Towns*.

Ἐτσι λοιπὸν, οἱ νέες πόλεις πρέπει νὰ ἔχουν τὴ δυνατότητα ἀπορρόφησης τῆς δημογραφικῆς αὐξησης καὶ τὴν ἀποφυγὴ «ἀναρχικῶν συνοικιῶν».

Σημῆρα οἱ χωροτάκτες καὶ οἱ πολεοδόμοι βεβαιώνουν ὅτι ἡ *πολεοδόμησις* δὲν εἶναι *συνώνυμο τῆς πολεοδομίας*, δηλαδή τῆς ποικιλίας, τῶν ἀντιθέσεων καὶ τῶν συναλλαγῶν. Μόνον τὸ κέντρο κατέχει αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικά. Ἡ περιφέρεια τῶν μεγάλων ἀστικῶν συσσωρεύσεων χαρακτηρίζεται ἀπὸ ὁμοιομορφία καὶ μονολειτουργικότητα.

Ένα προάστιο δεν είναι τίποτα άλλο από το προϊόν μιας πολεοδομικής ενέργειας που καταλήγει στο «πολεοδομούμενο» (L'urbain). Έδω παρατηρείται η έλλειψη του κέντρου και της κεντρικότητας.

Για να άποφευχθούν αυτά τα κενά έγιναν προσπάθειες να δημιουργηθούν, στις νέες πόλεις και άλλοι, πραγματικά αστικά κέντρα, συγκεντρώνοντας τις διάφορες λειτουργίες και τις ιδιότητές τους, κατοικίες, εμπόριο, εξοπλισμό, αναψυχή κτλ. Αυτή η πολιτική είχε σαν αποτέλεσμα να περιορίσει τις διαδοχικές μεταναστεύσεις, ευνοώντας την αύξηση ψυχαγωγίας του κέντρου, και κυρίως του πρωτεύοντος κέντρου.

Η νέα πόλη είναι πριν από κάθε άλλο «καρδιά» πόλης. Μακριά από την ποικιλία των σχεδίων, βρίσκουμε, σαν μία σταθερή, αυτή την ιδέα της κεντρικοποίησης. «Μία πόλη αξίζει, *οτι αξίζει το κέντρο της*». Μία πόλη που δεν έχει κέντρο είναι προάστιο. Η θεληματική αυτή φιλοδοξία δημιουργίας ενός δυναμικού αστικού κέντρου αποτελεί το μεγάλο «στοίχημα» των νέων γαλλικών πόλεων. Αυτό σημαίνει ότι τα δημιουργηθέντα νέα κέντρα έρχονται σε συναγωνισμό με τα παλιά αστικά κέντρα; Τίποτε δεν είναι σίγουρο. Αυτά τα κέντρα διαγράφονται μέσα σε μία ιεραρχία, σε μία επανάληψη λειτουργιών ή στην καθοδηγητική απόφαση; Τα πρωτεύοντα κέντρα έχουν πάντα τον κύριο ρόλο ως προς την επιτυχία των νέων πόλεων.

Οι νέες πόλεις δεν δέχονται, λοιπόν, τις περισσότερες φορές, όλες τις δραστηριότητες, αλλά τμήματα συμπληρωματικά του δευτερογενούς τομέα, καθώς και λειτουργίες που ανταποκρίνονται στον τριτογενή τομέα, εμπόριο και άλλες κοινωνικο-μορφωτικές λειτουργίες.

Αυτή η προσαρμογή των λειτουργιών φαίνεται να αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για τη σύνθεση των νέων πόλεων.

Το Zoning της Χάρτας των Άθηνών απορρίπτεται συστηματικά, εκτός από την περίπτωση των δραστηριοτήτων εκείνων που απαιτούν μεγάλους χώρους.

Η «Agora d' Evry» θα συγκεντρώσει κάτω από την ίδια στέγη, και σε διάφορα επίπεδα, έναν τεράστιο εξοπλισμό κρατικού και ιδιωτικού χαρακτήρα. Τό όλο έργο του κέντρου θα καλύπτει επιφάνεια 30.000 μ², οργανωμένο γύρω από μία «πληροφοριακή πλατεία», από όπου θα διακρίνονται όλες οι δραστηριότητες που θα είναι αντίληπτες χάρη σε μία ιδιόμορφη κατασκευή.

Στό Cergy οι πολυκατοικίες θα δέχονται ορισμένους φοιτητές της Essec (Πανεπιστήμιο), που είναι τοποθετημένη στην «καρδιά» της νέας πόλης. Σε άλλες πόλεις διάφορα συγκροτήματα, σχολικά, μορφωτικά, κοινωνικά, θα τοποθετούνται στο κέντρο της πόλης, ώστε να υπάρχει μία ετερογένεια κοινωνική ή δυνατότητα για έναλλαγή κατοικίας, γραφείων, βιοτεχνιών κτλ.

Πάντως, τοποθετώντας όλη τη δύναμη και την πα-

ραγωγικότητα στη χωροταξική όριοθέτηση των «κέντρων» των νέων πόλεων, το κράτος μπορεί και έλεγχει αποτελεσματικά την τοποθέτηση των απαραίτητων για την κτηματολογική κερδοσκοπία να υπάρξει και επιτρέπει τη συγκέντρωση των κρατικών επενδύσεων στη δημιουργία του κέντρου αυτού, «της καρδιάς της πόλης».

Η αγορά από το κράτος των κεντρικών χώρων, των εκτάσεων για τη δημιουργία του κέντρου εμποδίζει την κτηματολογική κερδοσκοπία να υπάρξει και επιτρέπει τη συγκέντρωση των κρατικών επενδύσεων στη δημιουργία του κέντρου αυτού, «της καρδιάς της πόλης».

Καλά συνδεδεμένες μεταξύ τους και κυρίως με το κέντρο, μ' ένα σύστημα οδικό, σιδηροδρομικό, μοντέρνο (express, métro, aerotrain, autobus, κτλ), οι νέες πόλεις δεν αποκλείουν τη δυνατότητα εκμεταλλεύσεως αυτής της προτεραιότητας για τους κατοίκους, που συνδέεται με τη ζωή τους μέσα στο σύστημα των μεγάλων αστικών συσσωρευσεων. Αυτό το δικτυο μεταφορών, τελειοποιημένο, θέτει ολόκληρο τον μητροπολιτικό χώρο, μ' όλες τις δυνατότητες έκλογής που προσφέρει, στη διάθεση των κατοίκων. Στο έξης, χάρη στη συνεχή κινητικότητα στο κέντρο μιας αστικής περιοχής, ή υπαρξη ενός πραγματικού κέντρου, μ' όλες τις εξυπηρετήσεις, δεν θα αποτελεί πλεονέκτημα μιας μειωμένης. Το κεντρικό μεταξύ ενός μοναδικού κέντρου, αρκετά παραστατικό, και μιας άμορφης και ανώνυμης περιφέρειας θα μετριάζεται. Οι κάτοικοι των νέων πόλεων θα είναι «όλοκληρωτικοί» πολίτες.

Πρέπει λοιπόν να συμπεράνουμε ότι οι νέες γαλλικές πόλεις θα οδηγηθούν σε οριστική διακοπή με την αρχή των κοινωνικών καταπίσεων; Μπορούν να θέσουν οριστικά τέλος σ' αυτές τις έσωτερικές διακρίσεις, οι οποίες ενισχύονται μέσα στις μητροπολιτικές εκτάσεις; Μία ανάλυση, με διαφορετική δομή των νέων πόλεων, έδειξε καθαρά ότι η αρχή της ιεραρχίας των χωρών συνεχίζεται, αλλά και εντείνεται.

Οι νέες πόλεις είναι πριν από κάθε άλλο ένα νέο αστικό κέντρο, θεσμικό σημείο ενός συνόλου, ενός τομέα κατοικιών, μιας ζώνης απασχόλησης και «ανάδημιουργίας», «δραστηριότητας» και «αναπαραγωγής»...

Όπως παραδέχονται οι ίδιοι οι χωροτάκτες, το Zoning συνεχίζει να επικρατεί έξω από τα κέντρα. Δεν κάνουμε παρά μία αναπαραγωγή, σε άλλη κλίμακα, του κεντρικού που υπάρχει μεταξύ κέντρου και περιφέρειας, δηλαδή του πραγματικού φαινομένου.²⁰

«Η δημιουργία των αστικών κέντρων είναι το μόνο θέμα για το οποίο ελήφθησαν αυστηρές και σοβαρές αποφάσεις εύθης εξ αρχής από το ανώτατο κρατικό επίπεδο και διαρκώς επανεξετάζονταν για την κατασκευή και επιτυχία τους».

20. Προσάτιο φαινόμενο: Η δομή που έχει σαν αποτέλεσμα μία νέα κοινωνική διάκριση του αστικού πληθυσμού. Οι ανώτατες κοινωνικές τάξεις μένουν στο κέντρο των αστικών περιοχών, κοντά στα κέντρα απόφασεων, ενώ οι άλλοι μεταναστεύουν στις νέες πόλεις ή στα νέα δημιουργούμενα συγκροτήματα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἄλλα, ἀφέθηκε ἐλευθερία σέ κάθε ομάδα ἐργασίας. Παρ' ὅλες ὁμως τίς προσπάθειες τῶν χωροτακτῶν, σήμερα εἶναι βέβαιο ὅτι τὰ κέντρα τὰ ὁποῖα προβάλλουν οἱ νέες πόλεις δέν θά ἀσκοῦν παρά μόνο δευτερεύοντα ρόλο, θά ἐξακολουθοῦν νά ἐξαρτιῶνται ἀπό τὰ πρωτεύοντα. Πάντως, αὐτά τὰ κέντρα ἀνήκουν σέ κάθε στιγμή στήν «ἡγεμονία» τοῦ πρωτεύοντος κέντρου, τοῦ ὁποίου συλλέγουν τίς ἀπορριπτόμενες λειτουργίες.

Ἡ πολιτική τῶν νέων πόλεων συμμετέχει ἐν τούτοις σέ μιᾷ ἄλλῃ πολιτική ἢ ὁποῖα συνίσταται στό ξεκαθάρισμα τῶν κέντρων γιά νά ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐνδυνάμωσή τους.

Πάντως, ὑπάρχει μιᾷ ἀλληλοκάλυψη μεταξύ πρωτεύοντος καί δευτερεύοντος, μεταξύ διευθυντικῶν δραστηριοτήτων, πράγμα πού ἐξηγεῖ τή σημασία πού δόθηκε στά δίκτυα συνδέσεως μέ τό ἐκάστοτε κέντρο.

Ἡ εἰκόνα πού προβάλλεται δέν εἶναι πλέον ἡ εἰκόνα μιᾶς ἰσορροπημένης καί ἀνεξάρτητης κοινότητας, πού διέπεται ἀπό τήν ὑποστήριξη τῶν κατοίκων, ἀλλά, στό μεγαλύτερο μέρος, εἶναι ἡ εἰκόνα ἐνός «American way of life», μέσα στόν ὁποῖο οἱ κάτοικοι πολὺ κινητικά συμμετέχουν σ' ἕναν καταναλωτικό πολιτισμό χάρις στό κυκλοφοριακό σύστημα.

Ἡ ἀναζητούμενη ἐνότητα δέν εἶναι αὕτη τῆς γειτο-

νιάς, τῆς συνοικίας ἢ τῆς ἰδίας τῆς νέας πόλης, ἀλλά ἡ ἐνότητα τοῦ συνόλου τῆς ἀστικής περιοχῆς, πού ἔχει καταστεῖ ἀλληλέγγυα ἀπό τόν πολλαπλασιασμό τῆς κινητικότητας τῶν κατοίκων. Ἡ ἀστική ψυχαγωγία δέν ἔχει τίποτα τό ἰδιαίτερο μέ τή «δημιουργηθεῖσα» κοινωνική ζωή, χωρίς τή ζωτικότητα τῶν κοινωνικῶν σχέσεων.

Ἡ καθημερινή ζωή τῶν κατοίκων τῶν νέων πόλεων μένει ὀριοθετημένη ἀπό τίς δυνάμεις ἀποφάσεων πού εἶναι τοποθετημένες στό πρωτεύον κέντρο, δηλαδή, στήν κατευθυνόμενη κεντρικοποίηση, τῆς ὁποίας ἡ θέση ἐξουσιάζει τίς μητροπολιτικές ἐκτάσεις πού ἀρχισαν νά μεταβάλλονται σ' αὐτό πού πολλοί ὀνομάζουν «περιοχή φερμών».

Δημιουργήθηκαν λοιπόν ἐλκυστικά καί σύγχρονα κέντρα γιά νά ἐξαφανιστεῖ τό φαινόμενο τοῦ προαστίου· ἀντιθέτως, ὁμως, τὰ νέα αὐτά κέντρα στή Γαλλία δίνουν μιᾷ νέα ἐμφαση ἀκριβῶς στό φαινόμενο αὐτό. Δηλαδή, ἡ πολιτική ἢ ὁποῖα ἀκολουθεῖται νομίζουμε ὅτι τείνει σέ μιᾷ ποσοτική βελτίωση τῶν κέντρων, χωρίς βασικές καί κοινωνικές ἀλλαγές.

Ἐάν μπορεῖ νά ἰσχυρίζεται κανεῖς ὅτι αὕτη ἡ πολιτική παρουσιάζει καί τό νέο στόν πολεοδομικό τομέα, ὡστόσο, δέν εἶναι τίποτα τό νέο, στήν πραγματικότητα, ἐκτός ἴσως ἀπό ἕνα νέο μοντέλο «προαστικοποίησης».